

Voorschrijven van methylfenidaat bij kinderen en adolescenten door de huisarts tijdens de coronapandemie

Week 2-26 (6 januari – 28 juni 2020)

Samenvatting

De coronapandemie heeft een grote impact op kinderen en adolescenten met ADHD en hun ouders. De European ADHD Guidelines Group bracht een advies uit hoe om te gaan met (zorg voor) ADHD tijdens de coronapandemie (Cortese 2020). Met betrekking tot medicatie hield dit in dat kinderen en adolescenten met ADHD – wanneer dat nodig was – moesten kunnen starten met een geneesmiddel of dat ze dit –als ze het geneesmiddel al gebruikten – konden blijven doen. Hoe verliep het voorschrijven van methylfenidaat (Ritalin®), het middel dat veruit het meest wordt voorgeschreven aan kinderen en adolescenten met ADHD, tijdens de coronapandemie?

- Huisartsen schreven vanaf 16 maart (week 12) minder methylfenidaat voor aan kinderen en adolescenten, ook in vergelijking met dezelfde periode in 2019. De daling begon in de week dat de scholen dicht gingen en de regering mensen opriep zoveel mogelijk thuis te werken. In diezelfde periode daalde ook het aantal consulten voor ADHD met de huisarts.
- Vanaf week 20 nam het aantal voorschriften van methylfenidaat weer toe en werd het verschil met 2019 kleiner.

De cijfers zijn berekend op basis van een steekproef van 350 huisartsenpraktijken die representatief zijn voor de Nederlandse huisartsenpraktijk en verspreid zijn door heel Nederland.

Door de coronapandemie is de huisartsenzorg ingrijpend veranderd. Nivel Zorgregistraties Eerste Lijn ontvangt van zo'n 350 huisartsenpraktijken uit heel Nederland zorggegevens. Zodoende kunnen we snel en betrouwbaar inzicht geven in de zorg die huisartsen leverden tijdens deze periode. Dit geldt ook voor het voorschrijven van geneesmiddelen. In deze factsheet bekijken we hoe vaak huisartsen methylfenidaat voorschreven van 6 januari tot en met 28 juni 2020. Door ook de periode kort voor de corona-uitbraak te analyseren, kunnen we zien of de trend in voorschrijven door de uitbraak is veranderd. We vergelijken de trend van 2020 met die in 2019.

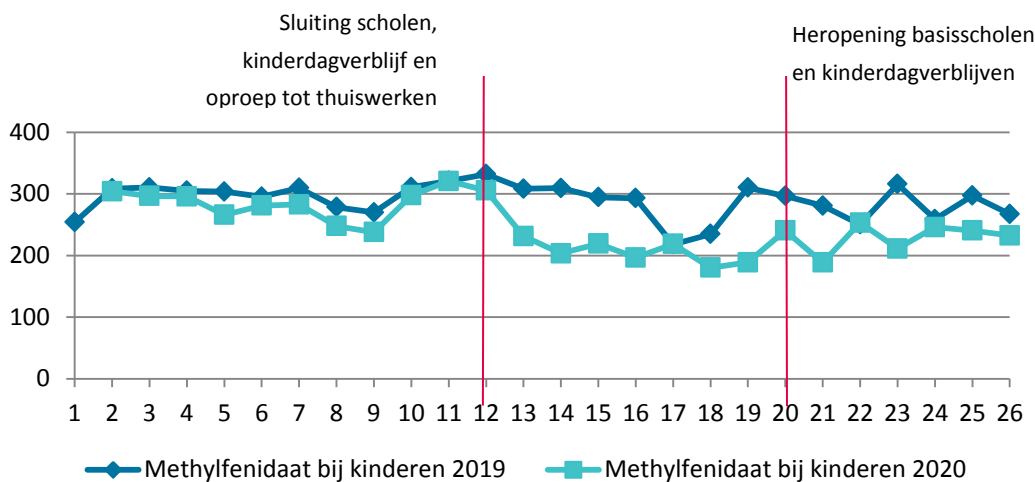
Aanleiding

Kinderen en adolescenten met ADHD zijn vaak hyperactief en hebben moeite zich te concentreren. Hun gedrag past niet bij hun leeftijd en ontwikkeling en kan leiden tot problemen, bijvoorbeeld op school of in de omgang met andere kinderen (thuisarts.nl). Gedragstraining is een belangrijk onderdeel van de behandeling van ADHD. Als dit niet voldoende werkt, kunnen geneesmiddelen worden voorgeschreven. Methylfenidaat is hierbij het meest gebruikte middel. Voor kinderen en adolescenten met ADHD vormt de coronapandemie een extra uitdaging vergeleken met hun leeftijdsgenoten. Zij zijn kwetsbaar voor de stress die de pandemie en de maatregelen, zoals het aanhouden van anderhalve meter afstand met volwassenen, met zich meebrengen (Cortese 2020).

(Cortese 2020). Ook viel hun dagelijkse structuur weg door het sluiten van de scholen. Een Chinese studie laat zien dat kinderen met ADHD tijdens de coronapandemie meer ADHD-gerelateerde symptomen vertoonden (Zhang 2020). De coronapandemie kan dus impact hebben op het welzijn van kinderen met ADHD en aandacht hiervoor is nodig. De European ADHD Guidelines Group bracht daarom een advies uit over de begeleiding en zorg van kinderen en adolescenten met ADHD tijdens de coronapandemie (Cortese 2020). Zo was het advies dat kinderen en adolescenten met ADHD wanneer dat nodig is met een geneesmiddel moesten kunnen starten of, als ze het al gebruikten, dat ze dit konden blijven doen. De vraag is hoe het voorschrijven van methylfenidaat in Nederland tijdens de coronapandemie verliep. In deze factsheet kijken we hoe dat was in de huisartsenpraktijk.

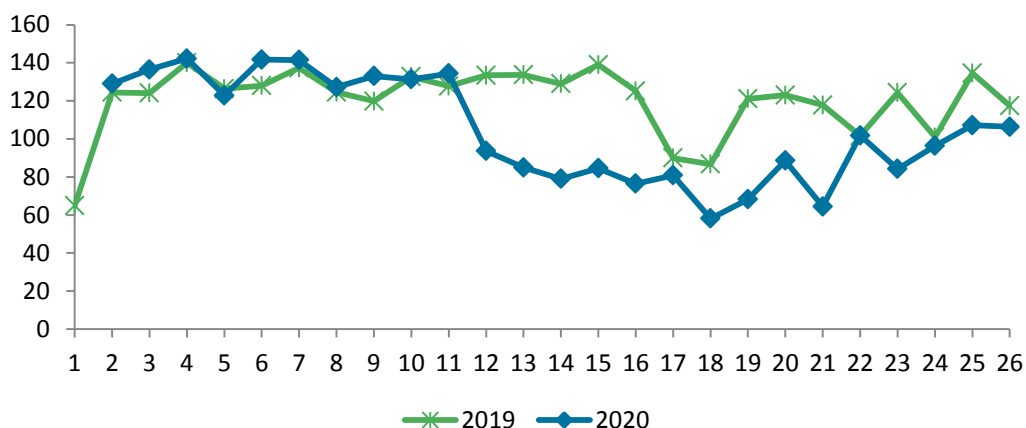
Daling in het voorschrijven van methylfenidaat vanaf week 12

Tot week 11 zijn er weinig verschillen in het voorschrijven van methylfenidaat tussen 2019 en 2020 (Figuur 1). In week 12 van 2020, de week dat de scholen dicht gingen en mensen het advies kregen thuis te werken, daalde het aantal kinderen en adolescenten dat methylfenidaat kreeg. In week 11 kregen in totaal 320 per 100.000 kinderen en adolescenten methylfenidaat voorgeschreven. Dat daalde naar 203 in week 14. In de weken daarna schommelt het voorschrijven en bereikt het laagste punt in week 18 (180 per 100.000 kinderen en adolescenten). De laatste drie weken van juni lijkt het aantal zich wat te stabiliseren en ligt het niveau op bijna 250 kinderen per 100.000 patiënten. Dat is nog steeds lager dan in dezelfde periode in 2019. In 2019 zien we alleen een duidelijke daling in het voorschrijven in week 17. In deze week viel Pasen en hadden veel scholen meivakantie. Een vergelijkbare trend is ook te zien in het aantal nieuwe gebruikers (cijfers niet in figuur).

Figuur 1 Aantal kinderen en adolescenten (0 t/m 19) met een methylfenidaatvoorschrift per week in 2019 en 2020, per 100.000 ingeschreven kinderen en adolescenten

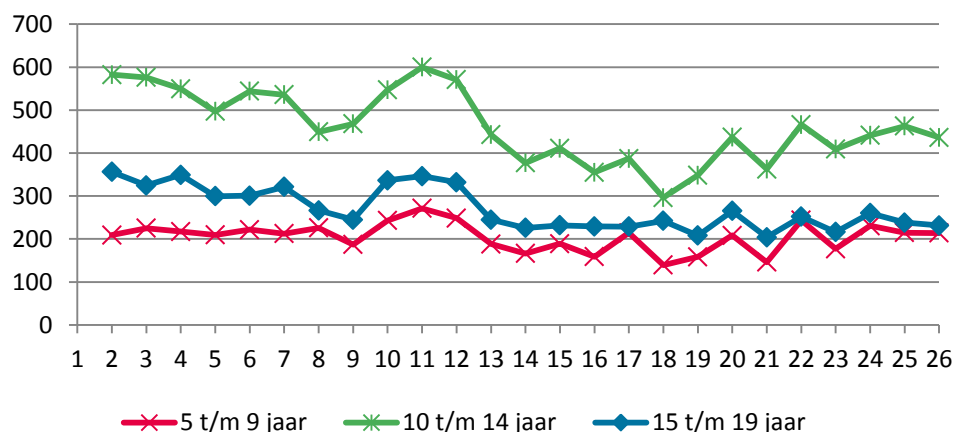
De daling in het voorschrijven is duidelijk gerelateerd aan het aantal kinderen en adolescenten dat contact had met de huisarts voor ADHD (Figuur 2). Ook zien we dat de laatste weken van juni het aantal kinderen dat contact had met de huisarts voor ADHD gestegen is en het niveau van 2019 nadert.

Figuur 2 Aantal kinderen en adolescenten met contact met de huisarts voor ADHD per week in 2019 en 2020, per 100.000 ingeschreven kinderen en adolescenten

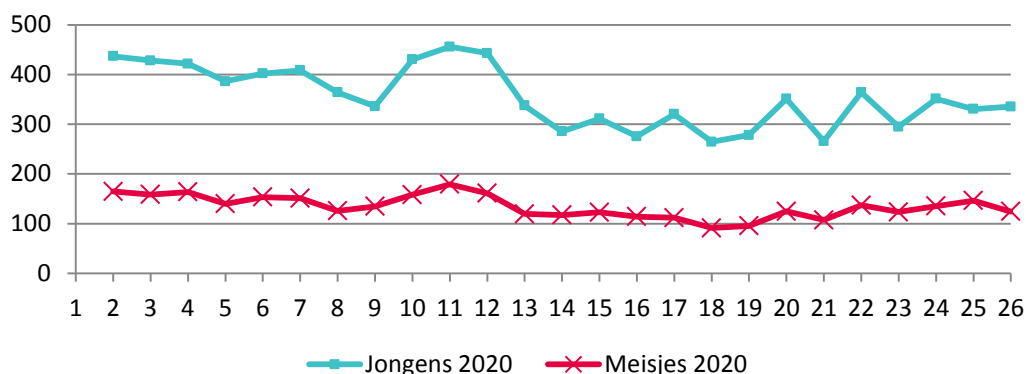
Daling in voorschrijven te zien in alle leeftijdsgroepen

De daling in het voorschrijven van methylfenidaat vanaf week 12 in 2020 is te zien voor alle leeftijdsgroepen vanaf 5 jaar (Kinderen van 0 tot en met 4 jaar krijgen bijna geen methylfenidaat voorgeschreven) (Figuur 3). De daling is absoluut gezien het grootst in de leeftijdsgroep van 10 tot en met 14 jaar. Dit is ook de groep waarin het gebruik van methylfenidaat het hoogst is.

Figuur 3 Aantal kinderen met een methylfenidaatvoorschrift naar leeftijdscategorie in 2020 per 100.000 ingeschreven kinderen

Jongens hebben vaker ADHD dan meisjes en ze krijgen dan ook vaker methylfenidaat voorgeschreven (Figuur 4). De daling in het voorschrijven van methylfenidaat in de eerste weken van de “lockdown” is relatief gezien net iets groter bij jongens dan bij meisjes. Het aantal jongens dat methylfenidaat krijgt voorgeschreven daalt van 456 per 100.000 jongens in week 11 naar 275 in week 16. In dezelfde periode daalt het aantal meisjes dat methylfenidaat voorgeschreven krijgt van 179 naar 114 per 100.000 meisjes.

Figuur 4 Aantal jongens en meisjes met een methylfenidaatvoorschrift per week in 2020, per 100.000 ingeschreven kinderen en adolescenten

Beschouwing

Het voorschrijven van methylfenidaat aan kinderen en adolescenten is tijdens de coronapandemie afgenomen om eind juni weer richting het niveau van juni 2019 te gaan. Dit geldt zowel voor jongens als meisjes en voor alle leeftijdsgroepen. Ook geldt het zowel voor bestaande als nieuwe gebruikers. De daling zette zich in op het moment dat de scholen sloten en mensen opgeroepen werden zo veel mogelijk thuis te blijven. Op dat moment kwamen ook minder kinderen met ADHD bij de huisarts.

Kijken we naar het advies van de European ADHD Guidelines Group om de behandeling van kinderen met ADHD te continueren, dan lijkt het erop dat dit niet helemaal gelukt is. Het kan zijn dat de kinderen omdat zij veel meer thuis zaten minder prikkels kregen en daardoor mogelijk zonder medicatie konden. Ook kunnen zij nog voorraad hebben gehad, maar dat zal niet voor alle kinderen en adolescenten gelden. Er is ook geen hamstereffect te zien in de eerste week van de lockdown, zoals dat wel het geval was bij antidepressiva en benzodiazepines voor volwassenen (Hek, 2020).

Al met al lijkt het erop dat een deel van de kinderen en adolescenten met ADHD geen of minder medicatie had in de eerste weken van de lockdown tijdens de coronapandemie. Of dit geleid heeft tot het optreden van meer ADHD-gerelateerde klachten bij de kinderen, moet nader onderzoek uitwijzen.

Disclaimer

De getoonde cijfers zijn met de grootst mogelijke zorgvuldigheid tot stand gekomen, waarbij getracht is zo volledig mogelijk te zijn. De cijfers zijn gebaseerd op voorschriften in het elektronische patiëntendossier van de huisarts. Dit zijn voorschriften van de huisarts zelf, maar ook terugkoppeling van voorschriften opgehaald in de apotheek en voorgeschreven door een specialist in het ziekenhuis.

Methode van onderzoek

Voor berekenen van de cijfers zijn alle voorschriften van methylfenidaat (ATC-groep N06BA04) aan kinderen en adolescenten in de leeftijd van 0 t/m 19 jaar geselecteerd. Per week berekenden we het aantal patiënten met een methylfenidaat voorschrift.

Nieuwe gebruikers zijn gedefinieerd als kinderen die in de 12 maanden voor het betreffende methylfenidaat voorschrift niet eerder methylfenidaat kregen voorgeschreven. Het aantal nieuwe gebruikers is mogelijk een overschatting, omdat kinderen die als nieuwe patiënt worden ingeschreven in een praktijk per definitie als nieuwe gebruikers aangemerkt worden.

De cijfers over kinderen met een contact met de huisartsenpraktijk voor ADHD (overactief kind / hyperkinetisch syndroom, ICPC-code P21) zijn berekend als het aantal kinderen met een registratie van de betreffende diagnose in een week gedeeld door het aantal ingeschreven kinderen (zorgprevalentie).

Meer weten?

U vindt deze publicatie en alle andere Nivel-publicaties op www.nivel.nl/publicaties.

Meer informatie over de [Geneesmiddelenmonitor in coronatijd: voorschrijven en gebruik van medicatie](#) vindt u als aparte pagina binnen [Corona Actueel](#), waar informatie over al ons coronaonderzoek is opgenomen.

Contact

Prof. dr. ir. Liset van Dijk, programmaleider Farmaceutische Zorg

[E] L.vandijk@nivel.nl

[T] 030 272 9700.

Titelgegevens van deze publicatie

De gegevens uit deze publicatie mogen met de volgende bronvermelding worden gebruikt: Dijk, L. van, Weesie, Y., Vervloet, M., Hendriksen, J., Hooiveld, M., Hek, K. Voorschrijven van methylfenidaat bij kinderen en adolescenten door de huisarts tijdens de coronapandemie. Geneesmiddelenmonitor in coronatijd. Week 2-26 (6 januari - 28 juni 2020). Utrecht: Nivel 2020.

Literatuur

Cortese S, Asherson P, Sonuga-Barke E, Banaschewski T, Brandeis D, Buitelaar J, Coghill D, Daley D, Danckaerts M, Dittmann RW, Doepfner M, Ferrin M, Hollis C, Holtmann M, Konofal E, Lecendreux M, Santosh P, Rothenberger A, Soutullo C, Steinhausen HC, Taylor E, Van der Oord S, Wong I, Zuddas A, Simonoff E; European ADHD Guidelines Group. ADHD management during the COVID-19 pandemic: guidance from the European ADHD Guidelines Group. *Lancet Child Adolesc Health*. 2020 Jun;4(6):412-414. Geraadpleegd van: [https://www.thelancet.com/journals/lanchi/article/PIIS2352-4642\(20\)30110-3/fulltext](https://www.thelancet.com/journals/lanchi/article/PIIS2352-4642(20)30110-3/fulltext)

Hek, K., Weesie, Y., Lambooi, A., Hendriksen, J., Hooiveld, M., Korevaar, J., Dijk, L. van. Voorschrijven van psychofarmaca door de huisarts tijdens de coronapandemie. *Geneesmiddelenmonitor in coronatijd*. Week 2-24 (6 januari -12 juni 2020). Utrecht, Nivel, 2020.

Thuisarts.nl. Mijn kind heeft ADHD. Geraadpleegd van <https://www.thuisarts.nl/adhd/mijn-kind-heeft-adhd#wat-is-adhd>

Zhang J, Shuai L, Yu H, Wang Z, Qiu M, Lu L, Cao X, Xia W, Wang Y, Chen R. Acute stress, behavioural symptoms and mood states among school-age children with attention-deficit/hyperactive disorder during the COVID-19 outbreak. *Asian J Psychiatr*. 2020 Apr 9;51:102077. <https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/32315967>